

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»
(назва освітньої програми)

на тему: **«ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКІВ УКРАЇНИ»**

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Іванова В. С.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Сирчин О.Л.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Необхідною умовою забезпечення ефективного функціонування усієї банківської системи в сучасних умовах є розробка системи заходів щодо підвищення успішності кредитування усіх суб'єктів господарювання, адже кредитна діяльність комерційних банків відіграє значну роль у забезпеченні неперервності процесів суспільного відтворення та економічного зростання, але вона супроводжується виникненням кредитного ризику. Сьогодні ефективне управління ризиками є одним із найголовніших завдань, що постає перед банківською системою України. Оскільки саме кредитний ризик є одним із найпоширеніших банківських ризиків, то першочерговими завданнями є його оптимізація та проведення ефективної політики управління даним видом ризику. Основою такого управління є здійснення певних заходів, що сприятимуть захисту банківської установи. Тому тема дослідження є актуальною.

Мета дослідження – дослідити підходи щодо оцінки кредитних ризиків банків та проаналізувати наслідки впливу кредитного ризику на діяльність банківських установ в Україні.

Завдання дослідження:

- обґрунтувати теоретичних засад сутності кредитного ризику та методичних підходів щодо його оцінки;
- розглянути нормативно-правове забезпечення оцінки кредитного ризику банків;
- проаналізувати розвиток кредитної діяльності банків протягом;
- дослідити процес формування кредитного ризику в банківській системі України;
- оцінити кредитний ризик банківської системи України на основі аналізу непрацюючих кредитів банків України;
- визначити оптимізація кредитної діяльності банку з метою мінімізації кредитного ризику на підставі аналізу світового досвіду;
- розробити рекомендації щодо удосконалення методичних підходів щодо оцінки кредитних ризиків банків.

Об'єкт дослідження – процес оцінки кредитного ризику банків.

Предмет дослідження - теоретико-методичні підходи що оцінки кредитного ризику.

Методи дослідження. У роботі були використані загальнонаукові та специфічні методи, а саме абстракції, узагальнення, групування, статистичного порівняння, формалізації та графічний метод.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження виступили праці вітчизняних та іноземних вчених, статистичні дані центральних банків, в тому числі Національного банку України, а також дані окремих банківських установ.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменування).

Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок. Основний зміст викладено на 69 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 14 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи *«Теоретичні основи оцінки кредитного ризику банку»* досліджено теоретичні поняття та класифікації банківських ризиків, зокрема кредитного. Проведено дослідження нормативно-правового забезпечення оцінки кредитного ризику банку. За результатами проведеного дослідження у першому розділі зроблені наступні висновки: кредитний ризик - грошове вираження наслідків порушення позичальником взятих на себе зобов'язань перед кредитором, що виявляється у неможливості внаслідок дії зовнішніх та внутрішніх факторів дотримання графіку повернення наданої на тимчасовій і платній основі вартості у належних обсягах, що в результаті призводить до можливих втрат капіталу й надходжень та недоотримання кредитором запланованого рівня доходів від здійсненої операції. Згідно з вимогами НБУ, банки створюють ефективну систему управління кредитним ризиком, яка має повністю інтегруватися в загальну систему управління ризиками банку.

У другому розділі *«Оцінка кредитного ризику банків України»* проаналізовано основні показники кредитної діяльності банків України та процес формування кредитного ризику в банківській системі України. В даному розділі проведена оцінка кредитного ризику на основі аналізу непрацюючих кредитів банків України

У третьому розділі *«Напрямки удосконалення оцінки кредитних ризиків банків»* досліджено зарубіжний досвід оптимізації кредитного ризику комерційного банку., надано рекомендації щодо удосконалення методичних підходів щодо оцінки кредитних ризиків банків України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі.

1. Одним з видів банківських ризиків є кредитний ризик - грошове вираження наслідків порушення позичальником взятих на себе зобов'язань перед кредитором, що виявляється у неможливості внаслідок дії зовнішніх та внутрішніх факторів дотримання графіку повернення наданої на тимчасовій і платній основі вартості у належних обсягах, що в результаті призводить до можливих втрат капіталу й надходжень та недоотримання кредитором запланованого рівня доходів від здійсненої операції.

2. Під час розгляду кредитного ризику першочерговим завданням є з'ясування причин його виникнення. До основних причин можна віднести: зловживання клієнтами щодо виконання кредиту; зміну ринкової вартості тих банків, що виступають заставою під час кредитування; раптову односторонню зміну умов кредитних договорів комерційними банками; раптову нездатність дебіторів банків отримувати заплановані обсяги запланованих результатів; несприятливі чи різкі зміни в

економічній, політичній та фінансовій системі країни, виникнення кризових явищ в економіці, що спричиняє зниження ділової активності суб'єктів господарювання.

3. Для зниження кредитних ризиків комерційні банки використовують різноманітні прийоми та заходи захисту від кредитного ризику, а саме: диверсифікацію, лімітування, страхування, розподіл ризиків тощо.

4. Проведена оцінка сучасного стану нормативно-правового забезпечення оцінки кредитного ризику банку свідчить про наявності низки недоліків, які потребують усунення. Вважаємо доцільним для удосконалення нормативної регламентації оцінки кредитного ризику впровадження міжнародних стандартів у вітчизняне законодавство з урахуванням національних традицій ведення банківської справи та закону «Про банківський кредит», який буде наряду з порядком видачі та погашення кредиту регламентувати форми та способи управління кредитним ризиком.

5. Проведений аналіз кредитної діяльності банків України свідчить, що не зважаючи на політичну, економічну нестабільність в країні, та карантинні обмеження, визвані короновірусом, в системі банків України за останні декілька років спостерігається тенденція до зростання кредитного портфелю банків, але що попри поступове пом'якшення монетарної політики, що проявляється, зокрема, у зниженні облікової ставки, здешевлення вартості кредитів для позичальників відбувається набагато повільніше. Зазначимо, що на протязі досліджуваного періоду (2013 – 2021 рік) доходність кредитних операцій банківської системі складала 14-15%, а це означає, що кожна гривня наданих кредитів приносила системі 15 копійок доходу. Таким чином, можна зробити висновок, що за останні декілька років кредитна діяльність банків України взагалі була ефективною.

6. Банки України підтримують комплексну, адекватну та ефективну систему управління ризиками. Організація процесу управління ризиками з функціонального погляду передбачає налагодження бізнес-процесів та чіткого розподілу обов'язків між підрозділами банку із застосуванням моделі трьох ліній захисту: на рівні бізнес-підрозділів та підрозділів підтримки, на рівні підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю над дотриманням норм і на рівні підрозділу внутрішнього аудиту, який перевіряє та оцінює ефективність функціонування системи управління ризиками. Кредитний ризик є одним із найпоширеніших видів ризику, з яким стикаються банки.

7. З дослідження визначено, що починаючи з 2017 року показники кредитного ризику по банківській системі в цілому знижуються, не досягають критичних значень, зазначених нормативами. Це означає, що кредитні операції стають менш ризикованими, а це дозволить банкам зменшувати резерви під кредитні операції, що своєю чергу приводить до зростання чистого прибутку в цілому по банківській системі України.

8. Варто зазначити, що на величину кредитного ризику банку впливає рівень його непрацюючих кредитів. Рівень непрацюючих кредитів є показником оцінки кредитного ризику банку. Погіршення якості кредитних портфелів українських банків пов'язане із зростанням проблемної заборгованості за кредитами. Аналізуючи дані по банківській системі України, можна спостерігати, що з 2019 року спостерігається тенденція поступового скорочення обсягу непрацюючих

кредитів у банках України. Варто зауважити, що найвищий обсяг проблемної заборгованості, отже і вищий кредитний ризик, продовжує зберігатися на балансах державних банків.

9. Слід відзначити, що за останній період частка непрацюючих кредитів у всіх групах банків не має постійної динаміки. Зменшення частки непрацюючих кредитів відбувається завдяки поступовому розгортанню нового кредитування. Як свідчать дані Національного банку України, найсуттєвіше скоротилися частки за валютними кредитами бізнесу та гривневими кредитами населенню. Збільшення споживчого кредитування дало змогу підвищити якість портфеля роздрібних кредитів, а продаж банками непрацюючих валютних кредитів бізнесу – портфеля корпоративних кредитів. Якщо економіка зростатиме в майбутньому, то якість кредитного портфеля помірно поліпшуватиметься.

На нашу думку, головною умовою ефективного банківського кредитування буде розробка механізму управління якістю кредитного портфелю.

Питання мінімізації кредитного ризику банків має вагоме значення для їх стабільного функціонування. Використовуючи досвід зарубіжних банків, пропонуємо деякі рекомендації щодо нівелювання та запобігання кредитного ризику в банківських установах України:

1) проведення регулярної кількісної та якісної оцінки кредитного ризику на рівні кожної окремої угоди;

2) встановлення жорстких умов та критеріїв для позичальників;

3) реструктуризація непрацюючих кредитів;

4) формування достатньої величини резерву для відшкодування втрат за кредитними операціями;

5) здійснення комплексного управління не лише кредитним, а й іншими видами ризику;

6) дотримання нормативів, установлених НБУ в контексті регулювання кредитного ризику.

Таким чином, попередження та оптимізація кредитних ризиків має стати пріоритетним напрямом розвитку банківської системи України.

А також в цілому для банківської системи рекомендуємо:

– надання банкам більшої свободи у побудові кредитної політики як з боку Національного банку України, так і на законодавчому рівні. Дозволити банкам проводити кредитну політику, яка б базувалась на більш тісній його співпраці з позичальником щодо визначення умов кредитування, тобто формування банком більш критичного підходу щодо аналізу кредитоспроможності позичальника та моніторингу використання наданих йому коштів;

– стимулювання співпраці банків з інвестиційними фондами щодо викупу проблемних кредитів та використання банками механізму сек'юритизації активів, тобто переведення надлишкових кредитів в пули однорідних активів та їх реалізація на відкритому ринку шляхом купівлі цінних паперів, які потім можна реалізувати третім особам. Таким чином банк міг би сформувати власний капітал за рахунок фондового ринку та знижувати власний кредитний ризик.

– спонукання банків щодо залучення страхових компаній як посередників зі страхування кредитів, адже угода про страхування кредитного ризику зі страховою

компанією диверсифікує ризик банку, що значно знизить імовірність виникнення проблемних кредитів;

– створення єдиного кредитного реєстру клієнтів банків для консолідації інформації щодо стану їх позик, з урахуванням закордонного досвіду у цій галузі урахуваючи загальноекономічну ситуацію, що сприятиме зниженню кількості проблемних кредитів та підвищенню якості їх управління.

Отже, кредитних ризиків повністю уникнути неможливо, однак можна мінімізувати наслідки їх впливу. Існують дієві методи, які доцільно застосовувати для мінімізації ризиків: створення резерву, страхування дотримання нормативів НБУ, види забезпечення кредиту, метод диверсифікації, ліцензування. Удосконалення методик оцінки кредитного ризику з урахуванням банківського рейтингу дасть змогу банкам розробити власну систему підтримки управлінських рішень із надання позик і забезпечить високий рівень якості кредитного портфеля банку. Доцільним також буде впровадження скоринг-системи, що спростить роботу банківської системи та зменшить негативні наслідки кредитних ризиків.